

# Gospodar in gospodinja

LETO 1940

13. NOVEMBRA

ŠTEV. 46

## Važnost odbire bikov za napredek govedoreje

Vsakemu je poznano, da se podedujejo svojstva od očeta in matere na potomstvo. To se opaza v življenju, kar nam najbolj povedo razgovori mater: »Čisto je očetu podoben,« ali »povsem materin je,« ali pa tudi: »staremu očetu (mater) je podoben.« Kakor se to opazuje pri ljudeh — prav tako gre to nasledstvo tudi pri živalih iz roda v rod po nekih naravnih zakonih.

Vzemimo za enkrat v okvir samo mlečnost pri kravah in pustimo na strani vse druge lastnosti pri goveju. Mlečnost ima svojo osnovo v živali sami in se ne da privzgojiti. More se res z močnimi krmili dvigniti za nekaj 100 litrov na leto, vendar, ako nima krava v sebi osnove za visoko mlečnost, se ta ne da doseči s še tako močno krmo. Te osnove — ali geni — kakor jih imenujemo — se prenašajo od matere na sina ali hčer, prav tako od očeta na sina ali hčer in potem po njih naprej na potomstvo. Pri osnovah ali genih razlikujemo gospodujoče (dominantne) in potisnjene (recesivne) gene. Ako sparimo dve živali obe z gospodujočimi svojstvi, se bo to gospodujoče svojstvo pri potomcih samo še povečalo.

Recimo, da so ta gospodujoča svojstva vprav mlečnost, bo ta mlečnost pri potomcih še narasla, ako sparimo dve živali z gospodujočimi svojstvi (visoka mlečnost). Ako pa sparimo kravo s potisnjenimi osnovami za mlečnost, to je tako, ki ima nizko mlečnost, z bikom, ki ima gospodujoča svojstva za mlečnost, to je od visoko mlečne krave, bomo pri potomcih dobili povsem drugo sliko: Prvo tele bo imelo visoko mlečnost, toda v sebi že skriva tudi osnove za nizko mlečnost, ki jih je dobilo od matere. Vzemimo, da je to tele bikec. Od tega bika bi pričakovali samo visoko mlečno potomstvo. Vendar temu ni tako. Čeprav smo sparili visokomlečne krave, ki tudi

skrivajo v sebi nizko mlečnost, s tem na videz visokomlečnim bikom, bomo videli, da so od štirih telet, samo tri teleta z visoko mlečnostjo, eno pa ima nizko mlečnost. Od onih treh na vičez visokomlečnih telet, pa imata dve teleti v sebi že skrito osnovo za nizko mlečnost, ki se potem pri njihovih potomcih spet javlja, zdaj več, zdaj manj, kar zavisí od bika, odnosno od krave, s katerimi jih parimo naprej.

Iz tega se vidi, da dobimo kar naenkrat od visokomlečnega bika in prav tako visokomlečne krave potomca, ki ima nizko mlečnost. Sprašujemo se, zakaj to? Odgovor nam da ta naravni zakon, ki se ne da spremeniti, pač pa se more regulirati, ako pazimo pri odbiri plemenskih živali, da se za pleme odbirajo res samo biki, ki so od dobrih mlekaric, kajti en bik lahko popravi na svojih potomcih mnogo, pa tudi pokvari lahko mnogo, posebno, ker imamo zelo malo živali z ustaljenimi dobrimi svojstvi.

Pa ne samo mlečnost. Je še mnogo drugih lastnosti pri govedu, na katera moramo paziti pri odbiri bikov, kakor n. pr. rast, zdravje, sposobnost za delo in sploh celi zunanji videz živali.

Dobri živinorejci se zavedajo, kolike važnosti je dober bik, posebno ker prenaša en sam bik svoje dobre, pa tudi slabe lastnosti na več sto potomcev že v prvem rodu, a v drugem, tretjem itd. rodu prenašajo ti potomci na svoje potomce. Ako se med samo dobro živino prikladi slab bik, more napraviti ogromno škode pri napredku govedoreje; nasprotno pa dober bik pri slabih kravah prinaša v potomce to, kar krave niso imele dobrega. In tako se v nekaj rodovih utrjujejo polagoma dobre lastnosti, seveda če imamo večino dobre bika.

Živinorejci, bojte se slabih bikov, ker oni so smrt za uspešno živinorejo!

Lnž. J. F.

# Koruza

Ker je letošnja zimo in bodočo spomlad poleg krompirja in pšenice zlasti tudi koruza naš up, da ne bo trpela redna prehrana našega naroda, zato naj opozorim ljubitelje in pridelovalce koruznih žgancev in polente na nekaj zanimivosti iz životoslovja koruze.

Koruzno zrnje ima zelo različne oblike. Vrh zrna more biti priostren ali top ali zaokrožen; tudi po barvi in velikosti se različne vrste turščice močno razlikujejo. Teža najdrobnejših vrst je napram teži največjih v razmerju kakor 1:32! Zrnje je lahko bele, rumene, temnordeče, sive, modre, vijoličaste ali črne barve, torej skoraj popolna barvna lestvica.

Koruzno zrnje se odlikuje po tem, da glede vsebine beljakovin manj koleba (se manj menjava) kakor pa n. pr. pšenica. Kako važna je koruza za našo prehrano, nam kažejo tele očitne številke raznih njenih vrst:

| Sestav zrna | I.    | II.   | III.  | IV.  |
|-------------|-------|-------|-------|------|
| Beljakovin  | 10.3% | 9.4%  | 10.5% | 9.9% |
| škroba      | 68.7% | 68.6% | 66.6% | 70%  |
| tolšče      | 3.8%  | 5.0%  | 4.8%  | 4.5% |
| staničnine  | 2.9%  | 2.2%  | 1.7%  | 1.5% |
| pepela      | 1.9%  | 1.5%  | 1.4%  | 1.7% |

Sajenje koruze se obnese najbolj po naših bolj suhih krajih zato, ker: 1. potrebuje dvakrat manj vlage za tvorbo iste množine suhe snovi, kakor pšenica ali oves; 2. ima dolgo sestav korenin; 3. z okopavanjem zmanjšujemo izgubo talne vlage pri kulturi koruze; 4. turščica kot pozno jaro žito izkorišča padavine druge polovice leta. Tudi škodljive žuželke napadajo koruzo manj kakor pa naša druga žita.

Splošno mnenje je, da daje koruza v krajih, ki so tipični (v prvi vrsti pripravni) zanjo dvakrat več zrna kakor pa jara pšenica ali oves; pri tem je treba porabiti mnogo manj semena za setev na 1 hektar (2—3 krat manj), vrhu tega se pa še pridelek jarega žita, ki sledi turščici, močno poveča (približno za 25%).

Vrst (sort) koruze je zelo mnogo, imenujem naj jih samo nekaj, ki imajo večji pomen za poljedelsko kulturo.

1. Trda ali navadna koruza, »navadna« se imenuje zato, ker so se zgočnje sorte te koruze prej razširile po zapadni

Evropi kakor pa bolj pozno zoreče vrste »konjskega zoba«. V to skupino spadajo laške vrste, »kvarantine« in »činkvantine«, ki imajo ime od časa dozorevanja v 40, oziroma 50 dneh (v resnici seveda potrebujejo 110—120 dni). To zrnje je vsaj na gornji strani okroglo, od strani pa bolj ali manj stisnjeno, večinoma rumeno, trdo in sijajno. Na vsakem stebelu sta po dva storža v razliko od konjskega zoba, ki ima večinoma le po en storž. Visoka sorta z velikim zrnem iz te skupine je n. pr. Kralj Filip, ki pa kljub svojemu imenu še vedno ne doseže koruze, kakršna je letos zrasla na njivi kmeta Mate Zečevića pri Sremski Mitrovici, ki je bila visoka 5.20 m in imela dva storža, ki sta tehtala vsak po 3 kg!

2. Konjski zob je koruza, ki ima večje storže, zrnje pa sploščeno in na vrhu značilno izdolbeno (od tod ime). Ker so prišle k nam le bolj pozne vrste konjskega zoba, je nastalo mnenje, da je ta sorta namenjena v prvi vrsti za zeleno krmljenje.

3. Mehka koruza z močnatim zrnem. To vrsto čišla industrija; posebno je pripravna za pridobivanje škroba. Pa tudi govedo jo rado žre, ker jo z lahkoto drobi z zobmi.

4. Sladkorna koruza z nagubano (nabrano) površino. Sem spadajo razne vrste, precej zgodnje vrste. Storže potrčajo v času, ko še niso popolnoma zreli in vsebuje zrno še precej sladkorja, podobno delamo pri trganju zelenega graha. Kuhano zrnje uporabljajo za hrano. V Ameriki predelavajo velike množine te sorte v konzerve.

5. Koruza pokalica ima ime od tod, ker suho zrno, ki ga segrevaš, razpoka in se vsuje notranji del vsebine navzven kot bel prah; v takem stanju uporabljajo to vrsto za jed. Imamo še več drugih vrst, ki praktično niso tako važne kakor pet naštetih, zato pa morfološko (po vnanji podobi) toliko zanimivejše. Taka koruza je n. pr. obuta turščica, ki ima zrno odeto v pleve; pri resasti koruzi imajo pa pleve tudi še rese. Iz tega vidite, da razlika med koruzo in drugimi žiti ni tako velika kakor bi sodil človek na prvi pogled, ako ima pred očmi samo pet vrst, ki so za praktično gospodarstvo najvažnejše.

Koruzo sejejo na zelo obširnih predelih naše zemlje; v Ameriki od 42° južne širine navzgor. Segajo pa daleč proti severu in dosega s svojimi zgodaj zrelimi predstavniki do 54° severne širine, kot zeleno krmo jo pa sejejo še nekaj

stopinj višje. V največjih množinah jo sejejo v Severni Ameriki. Zgodnje vrste koruze uspevajo tam, kjer dozorevajo na polju dinje in lubanice, torej tudi v velikem delu našega jugoslovanskega juga. ovfr.

## Ureditev kmečkega doma ali dvorca

Skupino vseh, k istemu kmečkemu gospodarstvu spadajočih, oziroma zanj potrebnih zgradb imenujemo »kmečki dom«, »kmečki dvor« ali »kmečki dvorec«.

Velikost kmečkega dvorca in k njemu spadajočih posameznih zgradb se gospodarstva ozir. obdelovanja zemlje.

Različne podnebne, talne, prometne in tržne razmere v raznih krajih povzročajo, da je kmečko gospodarstvo v raznih okoliših prav različno, to je, da se peča z različnimi gospodarskimi panogami, (pridelovanje žita, travništvo, pašništvo, mlekarstvo, živinoreja, vinarstvo, sadjarstvo, hmeljarstvo, zelenjadarstvo, gozdarstvo itd.) in v različnem medsebojnem razmerju posameznih panog. Ta raznolikost gospodarstva pa povzroča tudi različne potrebe in možnosti zaposlitve ter vzdrževanja delavnih moči, domačih živali in inventarja, razen tega pa — in oceloma vprav radi tega — tudi raznovrstnost ureditve, velikosti, vrste in načina graditve gospodarskih poslopij ter raznovrstnost njih opreme.

Načini ureditve kmečkih domov. Medsebojna razvrstitev in lega posameznih stavb kmečkega doma je odvisna od mnogih činiteljev in okolišnosti, ki so predvsem:

1. Lega in podnebje. V ravnini je mogoče poljubno vstricno združevanje stavb, otežkočeno oz. neprikladno pa je združevanje stavb v višino (nadstropja), ker so za kmečke gospodarske namene visoke stavbe v ravnini nepraktične. V bregovitih legah pa je narobe: Vožoravno razmestitev stavb določa lega, a nadstropne zgradbe so običajne in praktične. Na dvorcih, ki so izpostavljeni hudim vetrovom, je primerneje urediti dvorec tako, da stavbe na vetrovno stran nimajo visokih oken, posebno ne požarnih, niti preveč odprtih (oken in vrat), temveč, da so na to stran obrnjene po možnosti le zaprte, nizko segajoče stre-

he in stene kar se da brez odprtih. Tudi dvorišče mora biti na vetrovno stran zavarovalo s stavbami ali s plotom.

Lega napram soncu je zelo važna pri uredbi kmečkega doma. Stanovanjska hiša naj bi bila vedno na sončnim žarkom najbolj dostopnem kraju dvorca, če mogoče na jugovzhodnem oglu dvorišča.

Na vlažnih, oz. poplavi izpostavljenih tleh je podkletenje nemogoče. V krajih z dolgo zimo in velikim snegom mora biti dvorec čim manjši in stavbe čim bližje skupaj, enako v krajih, kjer je tlo rado blatno in ni blizu gradiva za utrditev dvorišča.

2. Zemljiške razmere. Na arondiranem posestvu (kjer se vse posestvo drži skupaj), si more gospodar svobodno po svoji volji urediti dvorec, dočim se mora kmet v strnjenem naselju ravnati po legi in velikosti navadno ozko mu odmerjenih stavbnih parcel, po urečitvi sosednjih dvorcev in po splošnih, krajevno veljavnih, gradbenih predpisih in običajih.

3. Razvoj gospodarstva. Enotna in smotrna ureditev dvorca je najlažja pri zasnovi določa novih dvorcev (nova naselja, po požarih starih dvorcev). K starim dvorcem pa mora gospodar dozidavati nove in povečavati stare zgradbe le v toliko smotrno, kolikor mu je z okolico na dane okoliščine mogoče, kajti podreti vse stare, sicer še uporabne stavbe samo zato, da se more zgraditi nov, smotrno urejen dvorec, bi bilo v največ pri- včasih zelo potrebno.

Stavbišče za kmečki dvorec. Ako je izbira stavbišča sploh mogoča (n. pr. pri novih naseljih), potem naj se izbere stavbišče, ki bo, če le mogoče, ustrezalo vsem sledečim zahtevam:

1. Dvorec naj leži čim bližje njiv, po možnosti od vseh približno enako oddaljen, ker je na njivah največ dela in tudi voženj je največ na njive in z njih (pridelki). V hribovitih legah naj bo

dvorec po možnosti nad njivami, ker je lažje voziti gnoj navzdol na njive in pridelke navkreber kot obratno. Tudi pregled po posvetu je lepši, če je dvorec na vzvišenem mestu. Dobro je, če leži dvorec blizu javne ceste, vendar naj bo, če le mogoče, vsaj 10 do 20 metrov oddaljen od prometnih cest (nevarnost zaradi avtomobilov, ropot, prah, nevarnost ognja itd.). Enako je ugodno, če je v bližini dvorca železniška postaja, posebno tovorna (dovoz gradiva, izvoz lesa, sadja itd.), dočim preblizu proge ni priporočljivo staviti kmečkih dvorcev, — iz istih razlogov kot ne tik cest.

Zelo ugodno je, če je v bližini dvorca tekoča pitna voda, (studenec) ali vsaj tekoča, (potok, reka) oz. stoječa voda (ribnik, jezero) za gašenje morebitnega požara in za namakanje zemlje.

Dvorec mora biti na položaju, kjer ni nevarnosti pred snežnimi plazovi, rušičimi se skalami itd.

2. Dohod oz. dovoz do dvorca naj bo čim najlažji: trda pot od ceste do dvorca, brez hudih strmin in ostrih ovinkov.

3. Tlo za stavbišče naj bo nekoliko vzvišeno nad okolico, da voda lahko odteka in ni nevarnosti poplave. Svet naj bo trden, ne plazovit, s trdnim, najboljšo skalnim ali peščenim podzemljiščem; zgornja ploskev trdnega podzemljišča za posamezno stavbo mora biti čim bolj vodoravna, da ni spodnja ploskev temeljnega zidu preveč valovita oz. strma, ker taka stavba rada poka.

4. Dvorec naj bo zavarovan proti hudim vetrovom (hrib v ozadju, drevje), ako ne, se je pri graditvi stavb in uredbi doma ozirati na to izpostavljenost (način

kritja, strešni šopi, napušči, dvorišče zavarovano itd. s stavbami ali zidanimi).

5. Voda za pitje in kuho, napajanje živine, pranje itd. mora biti: na dvorcu ali vsaj v njegovi neposredni bližini v dovoljni množini na razpolago. Kot najnujnejša potrebna količina vode na dan se računa na eno glavo: človek 20 l, konj 50 l, govedo 30 l, svinje 10 l, ovca 10 l itd.

6. Bližina in možnost napeljave električne struje je zelo ugodna zaradi možnosti dobre razsvetljave in oskrbe dvorca s pogonsko silo.

Tloris kmečkega dvorca je na vodoravnem svetu najboljši v pravokotni obliki, po možnosti naj se tej obliki približujejo tudi dvorci v brežinasti legi, v kolikor je to z ozirom na druge okolnosti umestno.

Posebno je treba upoštevati:

1. Dvorišče mora biti dovolj prostorno za obračanje naloženih voz z vprego, ter imeti dovolj visok in širok uvoz, ako je zaprto.

2. Dvorec mora biti dovolj prostoren za event. poznejše povečanje, oz. pomnožitev stavb. Najmanjše mere za srednjevelik kmečki dvorec v sklenjenem naselju (vas, mesto) naj bi bile: širina 10—20 metrov, dolžina 20—40 metrov.

3. Važno je, da so posamezne stavbe zavarovane proti požaru, bodisi z ometnimi stenami in ognjevarnim krovom in premazom lesenih delov, ali pa, če so ena od ruge oddaljene vsaj 3—10 m.

4. Po možnosti je zgraditi dvorec tako, da je iz stanovanja razgled po vsem dvorcu in k vsem vratom stavb: vseh skritih in nepotrebnih kotov se je izogibati.

Tone Bantan

## Krmljenje živine s peso

Pesa je zdravo in uspešno krmilo za vse vrste živine, posebno pozimi, ko na marsikaki kmetiji razven nje ni skoraj nobene druge sveže hrane. Živini pokladamo surovo, dobro očiščeno, marsikje kar celo, večinoma pa zrezano ali zribano peso, najrajši v zmesi z rezanico in otrobi na zobanju. Tudi peso, zrezano na večje kose, živina prav dobro izkorišča. Seveda mora biti pesa, ki jo krmijo živini, popolnoma zdrava, nepokvarjena — to velja tudi o vseh drugih krmilih! — sicer utegne izzvati različne

bolezni in nadloge: napenjanje, koliko, drisko, nered v prebavilih itd. V takem slučaju, če pesa ni popolnoma zdrava, jo je treba dobro osnažiti in skuhati, če imaš pa pokvarjeno večjo množino, na primer vsled zmrzali, potem jo okisaj. Nekaj časa lahko krmiš tudi zmrznjeno peso, ko se odtaja; ker se pa taka odtajana pesa hitro pokvari, jo rešiš s kisanim. Konserviraš lahko ali surovo zrezano peso, pomešano s plevami ali pa spravi parjeno peso v zidane, cementne jame, v katerih jo dobro stlači. Pol-

ne jame pokrij s plevami, na tē položi deske, te zadnje pa pokrij in gosto zamaiš s 50 do 60 cm debelo plastjo ilovice. Razpoke, ki se pokažejo v par dneh na ilovnatem pokrovu, pokrij z novo prstjo, ki jo dobro zateptaj preko razpok, da zrak na noben način ne bo mogel do krmila. Na ta način konservirana pesa je posebno povšeči goveji živini, ki ji pokladamo ob času pitanja po 20 kg na 500 kg žive teže vsaki dan. — Pa tudi zoravo svežo peso smemo pokladati le v določenih množinah. Preveliki dnevni obroki bi vplivali na okus mleka in surovega masla neugodno. Molznim kravam dajemo po 20 do 40 kg pese na 500 kg žive teže na dan. Pa tudi prašičem godi pesa, po 10—15 kg težki svinji na dan. Plemenskim svinjam uga-ja bolj sveža pesa, pitanim živalim pa bolj ustreza kuhana; v tem slučaju pokladamo v korita peso z vodo vred, v kateri se je kuhala, ker vsebuje ta voda nekaj sladkorja. — Tudi glave in listje

od pese pri njenem obrezovanju imajo veliko vrednost za krmo. Hektar pese vsebuje po izjavi nekega kmetijskega pisatelja v glavah in listju toliko krmilne vrednosti, kakor srednje dobra košnja sena iz enako velikega travnika. Toda pri krmljenju tega blaga moraš biti oprezen; če bi ga pokladal v preveliki meri, ti oboli živina za drisko. Pesno listje namreč vsebuje oksalno kislino (kakor začja deteljica v gozdu, s katero se »sladkajo« otroci), ta kislina pa vpliva v večji množini škodljivo na živalski organizem. Pesno listje in glave — vse seveda prav snažno! — dajemo molznim kravam, volom za pitanje in ovcam. Blatno, gnilo, mokro ali plesnivo listje je nevarno. Živino je treba na te odpadke postopoma privaditi. Molznicam pokladamo po 12—20 kg dnevno, pitanim volom po 30 kg in še več, ovcam pa, bolje nekoliko uvenelo listje po pol do poldrug kilogram na dan. ovfr.

## Otrok je preživahen?

Včasih mi potoži kaka mati: »Naš otrok je tako živ. Vse raztrga, vse pobije, prav nikoli ni pri miru. Tako me skrbi. Nič ne vem, kaj bo z njim! Njegov brat, drugi maj sin, je čisto drugačen. Mlajši je, pa je stokrat bolj pameten in miren.«

Vprašam mater, kakšna je ona, kakšen njen mož. »Ja, jaz sem bila vedno bolj mirna, včasih še preveč. Mož pa je bil tudi bolj živ, ko je bil mlad. O, še iz mladega se pozna. Kjer je bil on, je bil ravs in kavs.«

»No, vidite! Starejši sin se je vrgel po očetu, mlajši pa ima vašo naravo. Tu se ne da nič pomagati. Vsak otrok ima svojo naravo, podedovano po starših.«

Tako jo potolažim in ji povem, nasmeje se in potolažena oziroma.

Otrok podeduje značaj in njegove dobre in slabe strani.

Oče je bil v mladosti živahen, navihan vaški fant; Noben pes ni bil varen pred njim, da ga ne bi dražil, nobeno gnezdo ptičkov še tako skrito, da ga ne bi staknil, nobeni čevlji tako močni, da ne bi kmalu klicali novih podplatov in nobeno blago dovolj močno, da ne bi prekmalu pokazalo žalostnih lukenj.

Seveda se ta fant čez leta zresni. Življenje ga vzame v svojo šolo, včasih ga bije in mu kaže samo žalostno lice. Leta zrelosti pridejo, z njimi pamet in življenjska modrost.

Pozabil je, kakšen je bil, ko je bil mlad, in misli, da je bil vedno tako »pameten« in »miren« kot je zdaj.

In ta oče ima sina. Sin je mlad, vse vre in kipi v njem. Kako ne bi! Mladost in očetova kri se prelivata po njem. Pa se oče čudi, od kje se je paglavec vzel. Vsak dan mu katero zagode in zvečer poje šiba. Seveda ni v fantu hudobije, samo preživo kri ima. A oče bi rad to živo kri umril, hotel bi napraviti iz mladega fantina pametnega, resnega fanta. Pri tem pa pozabi, da je bil sam tudi nekoč mlad. Pozabi, da ga je sam tudi špilal, morša še bolj, kot ga zdaj njegov sin.

V resnem in trudapolnem življenju ga moti vsaka otrokova razigranost. Nikar tako, oče! Pusti otroku njegovo mladost, pusti mu, naj se razživi, samo da ni hudobije in pokvarjenosti v njem! Z lepo in pametno besedo boš opravil več kot s šibo. Včasih boli beseda bolj od šibe. In najbolj živahni in lahko-

miselni otrok je dovzetan v gotovih trenutkih za očetove nauke.

Saj ne boš z vsemi šibami sveta ubil otrokove mladosti in mlade krvi. Z vsem prestrogim ravnanjem boš morda dosegel to, da ti bo otrok začel lagati. Misli, da si bil tudi ti nekoč mlad, da te je morda tudi rajni oče tepel, koliko pa je pomagalo, veš sam.

Otrok ima tvojo naravo, tvoj značaj. Počasi, z leti se bo zmordil. Življenje s svojo pezo bo pritisknilo nanj, leta in kri se bo počasi umirila. Otroku pa bodi v mladih letih vodnik, pravičen sodnik in dober oče.

Ne dolgo je od tega, ko mi reče neki oče: »Tako bom pretepel smrkavca, da me bo pomnil. Vedno se pretepa s pobi, potem me pa sosed objeda, če res nimam palice. Mu bom že pokazal. Ko grečo iz šole, se obdelavajo z nahrbtniki, potem pa izgubi škatlo, peresa in svinčnike. Žena je kriva, ker mu daje potuho.«

»Prav je, kaznujte fanta, a tudi poučite ga na lep način. Počasi bo pomagalo. Ne vem pa, če je tu toliko kriva ženina potuha, kot fantova mlada kri. Kakšen pa ste bili vi, ko ste bili mladi?«

Pa mi s smehom pove, da je imel že kot fant oprava z orožniki, ker so se vaški fantje stepli in tudi enega »štihnil« v rebra. Pri vojaki je bil tudi večkrat na raportu zaradi prevroče krvi.

No, je tu kriva žena ali podedovana, vedna na ravnanje pripravljena kri?

Zato pa, vzgajaj oče! Dobra beseda dobro mesto najde. Če ne prvič, pa drugič ali tretjič. Razumi pa mladost, saj si bil tudi ti mlad! Ne kregaj pa žene in njene »potuhe«, ampak sebe, če je kreganje na mestu!

I. G.

## KUHINJA

Juha iz kisle smetane.  $\frac{1}{4}$  kg kisla smetana, par žlic vode in 5 dkg lepe presejane moke žvrkljamo v lončku, da nastane gladko testo. To testo zakuham v slan krop in pustim nekaj časa vreti. Zavreto juho odišavam z zdrobljeno kumino in zlijem na prepečene kuhane kruhove kocke.

Omleta iz beljakov. 2 beljaka prav dobro mešam s 10 dkg marmelade in 12 dkg sladkorja. Ko je to mešano, dodam

sneg iz 5 tih beljakov, narahlo premešam in zravnam v dobro pomazano in z moko potreseno skledo. Površino nabodem s 5 dkg olupljenih na rezance zrezanih in prepečenih mandljev. Omleto denem v srednje toplo pečico in pečem 15 minut.

Karfijola v solati. Lepo karfijolo skuham celo v slanim kropu, kateremu sem dodala sok pol limone. Ko je karfijola kuhana, jo vzamem iz vode in denem na krožnik tako, da je cvet obrnjen navzgor. Površino polijem z mešanico, olja, kisa popra in soli. To se pravi, da te snovi poprej dobro zmešam. Karfijolo serviram k pečenki.

## DOMAČA LEKARNA

Lasje izpadajo. To je lahko posledica bolezni ali je znak bolezni ki prihaja. Zato je najbolje, da nam preišče zdravnik jetra in obisti. Lasem škoduje, če stojiš z mokro glavo na prepihu, če umiješ vročo glavo z mrzlo vodo. Pot po hudi bolezni, po velikem utrujenju, je strupen. So kožne bolezni, ki jih ne vidimo. Je neko umiranje las, ki mu pravijo: »molj lase žre«. Za to malorast hvalijo štajerci izkuho detelje predenice. Bukovega pepela namoči zvečer 2 žlici na liter vode. Zjutraj precedi in segrej — umivaj z gorkim glavo, potem izplakni s čisto vodo in posuši glavo do dobrega. Hvalijo tudi gomiličino, žajbeljevo, koprivino izkuho. Beljak očisti glavo. Petrolej je pomagal že marsikomu do las. Namoči vato v petroleju in zdrigni glavo. Duh se izgubi hitro. Če so lasne korenine zdrave, zrastejo drugi lasje.

V trebuhu me boli, toži marsikatera ženska, toži in prenaša leta in leta in gre k zdravniku šele, ko se je bolezen tako zajedla v drobce, da ni več pomoči. Z domačimi zdravili se krpaš, preženeš za nekaj dni bolečino, pa ona se vrača, vrača... Kako naj se človek zdravi, ko pa ne ve, kje in zakaj ga boli? Zdravnik pregleda život skozi rentgen, če je treba in ima natančno sliko bolezni. Bolečin je lahko kriv prehlad. Na odprtem stranišču lahko dobimo dolgo trajen črevesni katar. Lahko so krivi bolečin zaprti vetrovi, ki ne ugajajo črevam itd. Najbolj nedolžna in dobra domača zdravila so: gomiličnin, majaronov ali kuminin čaj in gorki majaronovi ali gomilični obkladki. Utriranje trebuha z toplim vinskim kisom ali z arniko ter nošnja nogavic in spodnjega perila.

**V vsako hišo »Domoljuba!«**

# GOSPODARSKE VESTI

## ŽIVINA

**Ljubljana.** Na sejmu v Ljubljani dne 6. novembra je dosegla živina sledeče cene: voli I. 8,50, II. 7,50, III. 6,50; krave I. vrste 7,50, II. 5-6, III. 4; teleta I. vrste 13, II. 11; prašiči pršutarji 12-14 za 1 kg žive teže. Prašiči za rejo komad 250-350 din.

**Kranj.** Na sejmu dne 4. novembra so plačevali živino takole: vol il. vrste 9,50, II. 8,50, III. 7,50; telice I. vrste 9,50, II. 8,50, III. 7,25; krave I. vrste 8,50, II. 7,50, III. 6,25; teleta I. vrste 9,50, II. 8,50; prašiči špeharji 16-18 din, pršutarji 14-15 din za 1 kg žive teže. Mladi pujski od 7 do 8 tednov komad 250-410 din.

**Novo mesto.** Na znani Lukežev sejem v Novem mestu so prignali mnogo živine in je bila kupčija živahna, cene pa v znamenju nazadovanja. Prignali so 312 volov, 204 krave, 134 juncev, nekaj malega konj, 1005 prašičev in 830 svinjic. Najvišja cena pri volih je bila dosežena z zneskom 5000 din komad, pri kravah 4.200 din, pri junjih 3.800 din, pri telicah 2.700 din, pri konjih 4.500 din, pri prašičih 2.600 din za glavo. Na vago so se cene sukale takole: voli I. vrste 8,25-8,75 din, II. 7,50-8, III. 7,50; telice I. vrste 8, II. 7, III. 6-7; krave I. vrste 6,50-7, II. 5,50-6; teleta I. vrste 8, II. 7,50; prašiči špeharji 12-14, pršutarji 10 din za 1 kg žive teže.

**Litija.** V litijem okraju so bile cene konec meseca oktobra sledeče: voli I. vrste 10-11, II. 9, III. 8; telice I. vrste 10, II. 9, III. 8; krave I. vrste 9,50, II. 8, III. 7; teleta I. vrste 11, II. 9,50; prašiči špeharji 15,50, pršutarji 13 din za 1 kg žive teže.

**Celje.** Po podatkih za konec oktobra so bile cene v Celju naslednje: voli I. vrste 8,50, II. 8, III. 7,50; telice I. vrste 8,50, II. 8, III. 7; krave I. vrste 6-7, II. 5-6, III. 4-5; teleta I. vrste 10, II. 9; prašiči špeharji 15-16, pršutarji 13-14 dinarjev za 1 kg žive teže.

**Maribor.** Na sejmu dne 29. oktobra v Mariboru je dosegla živina te cene: voli I. vrste (debeli) 9, II. (poldebeli) 6,75-8, plemenski voli za rejo 7,50-9, biki za klanje 6,50-7,50, mlada živina 7-8,50, klavne krave debele 6,50-7,50, plemen-

ske krave 7-8, klobasarice 5-6, teleta I. vrste 11, II. 9 din za 1 kg žive teže. — Na prašičjem sejmu dne 31. oktobra so plačevali prašiči takole: 5-6 tednov starih in naprej do 3 mesecev ni bilo na sejmu; 5-7 mesecev komad 410-510 din, 8-10 mesecev 600-870 din, 1 leto 890-1150 din; na vago 1 kg žive teže 11-13,50 din, 1 kg mrtve teže 16,50-18,50 din.

**Ptuj.** Na svinjskem sejmu dne 30. oktobra so zaznamovali sledeče cene: pršutarji 11-12, debele svinje 12,50-12,50, plemenske svinje 10-11 din za 1 kg žive teže; prasci 6-12 tednov, stari 100-200 din komad.

**Šmarje pri Jelšah.** Na sejmu v Lembergu dne 25. oktobra so plačevali živino po naslednjih cenah: voli I. vrste do 9,25 din, II. do 8,25, III. do 7,25; telice I. do 9,25, II. do 8,25, III. vrste do 6,50; krave I. vrste do 9, II. do 8, III. do 6,25, teleta I. vrste do 10,50, II. do 9 din za 1 kg žive teže.

**Lendava.** Po poročilu od 31. oktobra so bile cene živine v okraju naslednje: biki I. vrste 8, II. 6,50-7; telice I. 8, II. 6,50-7; krave I. 6-6,50, II. 5-5,50; teleta I. vrste 9, II. 7-8; prašiči špeharji 10-12, pršutarjev ni; vse cene so za 1 kg žive teže.

## Ljubljanski trg

V prvih dneh novembra so bile cene na ljubljanskem trgu:

**Žito:** rž kg 4,50-5 din, ječmen 4,50-5, oves 4-4,50, proso 5, koruza 4,50-5, fižol ribničan 6-7, prepeličar 7-8, leča 13 din

**Kurivo:** premog tona 400-425 din, trda drva 1 prm. 145-160 din, žagana 155 do 170, mehka drva 75, oglje 1,50-3,50 din za 1 kg.

**Krma:** sladko seno 100 kg 115-130 gin, polsladko seno 100-115, kislo seno 95-100, slama 60 din za 100 kg.

**Zelenjava:** glavната solata 1 kg 6 din, enčivija kg 6, cvetača 6-7, pozno zelje kg 0,75, rdeče zelje 1, kislo zelje 3-4, ohrovt 2, karfijola 6-7, kolerabe 1, špinata 4, paradižnik 8-10, konopija 14, laneno seme 12, čebula 1,50-2, por 1, česenj 8-12, krompir 1,50-2, repa 0,50, kislja repa 3 din za 1 kgč

## PRAVNI NASVETI

**Rubež prevžitkarice. P. A.** Pred osmi mi leti ste postali dolžni na pravnih stroških 1000 din. Takrat so vas rubili, pa ni bilo nič zarubljenega. Sedaj pa imate res več oblek, ki so vam jih napravili odrasli otroci. Tudi dve omari imate. Vprašate, če vam smejo zarubiti te stvari, ki ste jih prejeli od otrok. — Ker so se med tem vaše razmere spremenile, sme nasprotnik proti vam predlagati ponovni rubež in vam bodo pustili nezarubljivo le to, kar neobhodno potrebujete za življenje. Pustili vam bodo dve delavni in 1 prazno obleko, eno omaro, vse drugo pa bo smel izvršilni organ zarubiti in se bo prodalo na dražbi. Lahko pa te predmete kupi vaša hčerka in jih da vam na uporabo, ne pa v last, ker bi jih sicer zopet smeli zarubiti. Najboljše pač bo, da boste svoj dolg vendarle poplačali.

**Po varuhu odstopljen svet. J. S. S.** Pogodbo, ki jo je sklenil varuh za nedoletnega lastnika, bi moralo varstveno sodišče odobriti. Če ne boste našli v sodnem uradu spisa vašega takrat še nedoletnega očeta take odobritve ustmene pogodbe, ni mogla pogodba glede odnosa sveta postati veljavna. Vendar, ker je po takratnem ustnem dogovoru sosed začel uživati sedanji sporni svet v širini 3 m, je mogel tekom 50 let z mirnim in nemotnim vživanjem pridobiti lastninsko pravico do tega sveta. Če mu vi sedaj to pravico zanikate, boste v morebitni pravdi morali ovreči njegove dokaze, s katerimi dokazuje 50letno mirno uživanje. Če nimate takih dokazov, potem rajše mirno privolite odpis tega sveta.

**Gradba nove hiše. N. N.** Ker niste povedali od kod ste, vam ne moremo pojasniti gračbenih predpisov, ki veljajo za vaš kraj. H gradbenemu ogledu boste itak vabljeni in tam povejte vse ugovore, ki jih imate proti gradbi sosedove hiše. Gradbena komisija bo nato že skušala doseči sporazum med vami in sosedom.

**Podpora. M. J.** O podporah za rodbine oseb, ki so poklicane v vojaško službo, smo že večkrat pisali. Če žena dela v tovarni, bo težko trditi, da je zaradi vpoklica moža ostala brez nujnih sredstev za preživljanje. Zato ne verjememo, da bi pristojni odbor podelil podporo.

**Vdova državnega uradnika. F. M. M.** V »Domoljubu« ste brali, da neporočene hčere državnih uslužbencev, ki nimajo zakonite možnosti do pokojnine ali življenjske rente, po neki novi uredbi lahko dobe mesečno podporo. Vprašate, ali velja ta uredba tudi za vdove državnih

uslužbencev, ki ne dobivajo pokojnine? Uredba velja samo za neporočene hčere državnih uslužbencev, če nimajo nobenih sredstev za svoje vzdrževanje. Ker nimate zakonitih možnosti za dosegajo pokojnine, vam ne moremo kaj drugega odgovoriti, kakor vam je odgovorila banska uprava v Zagrebu. Narodna skupščina ne obstoji in tudi njen odbor za prošnje in pritožbe ne deluje. Zato od tam ne morete ničesar pričakovati. V skrajnem primeru bo edini izhod domovinska občina, ki mora svojim obubožanim in dela nezmožnim občanom dati potrebno podporo.

**Kmečko dekle. N. V. K.** Radi bi dobili službo pri železnici kot pometarka vozov, ali pa pri pošti kot raznašalka pošte. Stari ste 50 let. Vprašate, kam bi se obrnili? — Snažilke vozov pri železnici so redne železniške delavke, za katere velja pravilnik o delavcih. Ta pa določa, da more biti sprejet v železniško službo le oni, ki je dovršil 18 let starosti, a ni prekoračil 30 let. Ker ste vi prekoračili 30 let starosti, ni upanja, da bi vas sprejeli k železnici. Za pismonošo pri državni pošti tudi ne morete biti sprejeti, ker sprejemajo le moške. Vprašajte pri kakšni podeželski pogodbeni pošti.

**Izdaja učnega spričevala. A. C.** Če vam mojster noče izročiti učnega spričevala in niti posredovanja načelnika zadruge ne posluša, ga lahko s tožbo prisilite, da vam spričevalo izda. Sicer se pa čudimo, da bi se mojster branil izdati vam spričevalo, če ste izpolnili učne pogoje. Vprašajte ga, zakaj se upira izpolniti svojo dolžnost.

**Odpovedano stanovanje. M. K.** Vlača je res izdala uredbi, ki lastnikom hiš prepoveduje odpovedati stanovanje brez razlogov. Toda, če se proti odpovedi niste pravočasno pritožili na sodišče in je odpoved postala pravomočna preden je bila izdana navedena uredba, se boste morali izseliti.

## SEJMI

18. 11.: živ. in kram. Radeče pri Zidanem mostu, Smartno pri Litiji, Senožeti (obč. Dol) živ. Blanca. — 19. 11.: gov., svinj., kram. Raka, svinj. Primož, gov. in konj. Ptuj, gov., ovce, koze Podsreda, živ. in kram. Slovenj gradec, Sv. Jurij pri Celju, svinj. Dol. Lendava. — 20. 11.: živ. Ljubljana, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, živ. Rajhenburg. — 21. 11.: živ. Smihel-Stopiče, Podčetrtek in Sv. Jurij ob Tabornu, svinj. Turnišče. — 22. 11.: svinj. in drobn. Maribor. — 23. 11.: živ. in kram. Št. Lovrenc ob Temenici, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, živ. in kram. Slovenska Bistrica.